

הלכות הדרג היומי

מסכת חגיגה

תוכן

- א. כל העושה דבר ומתחרט בו מוחלין לו מיד.....1
- ב. הרק בפני חבירו ונמאס.....2
- ג. הנותן צדקה לעני בפרהסיא ... מוטב דלא יהבת ליה מהשתא דיהבת ליה וכספתיה ... הנותן צדקה לאשה בסתר דקא מייתי לה לידי השדא.....3
- ד. אפילו שיחה יתירה שבין איש לאשתו מגידים לו לאדם בשעת מיתה ... כאן דצריך לרצויה הא דלא צריך לרצויה.....3

דף ה.

א. כל העושה דבר ומתחרט בו מוחלין לו מיד

חרטה¹ על החטא מכפרת², שכל העושה דבר ומתחרט בו מוחלין לו על כל עונותיו³.

יש מן האחרונים⁴ שכתבו שדבר זה נאמר רק בלאו הניתן לתשלומים, שלא קל הוא, וכפרתו אינה תלויה ביום הכפורים כשאר מצוות לא תעשה שתשובה תולה בהם ויום הכפורים מכפר, אלא כיון ששילם העובר עליו את מה שהפסיד לחבירו, ועשה תשובה, מוחלים לו מיד, וזו היא שאמרו בגמרא כל העושה דבר ומתחרט בו מוחלים לו מיד, שלדעתם על לאו הניתן לתשלומים הדברים אמורים.

¹ כללי המצוות לר' יוסף ב"ר אברהם ג'יקטיליא ערך כפרה

² ועיין בשערי תשובה לרבינו יונה שער א אות ט "והנה מדרגות רבות לתשובה, ולפי המדרגות יתקרב האדם אל הקדוש ברוך הוא. ואמנם לכל תשובה תמצא סליחה, אך לא תטהר הנפש טוהר שלם להיות העונות כלא היו, זולתי כאשר יטהר האדם את לבו ויכין את רוחו כאשר יתבאר... אכן כל תשובה מועילה, כמו שנאמר (תהלים צ, ג): "תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם", ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי חגיגה פרק ב הלכה א): עד דכדוכה של נפש". ושם כתב שהעיקר הראשון "החרטה. יבין לבבו כי רע ומר עזבו את ה', וישיב אל לבו כי יש עונש ונקם ושלם על העון... ויתחרט על מעשיו הרעים... ודע כי מי אשר חטא על דרך מקרה, כי התאוה תאוה ויחזק עליו יצרו ויתקפהו, ולא נחלצו רעיוניו וחושיו כפגעו בו, ולא מהרו לגעור בים התאוה ויחרב... ראשית תשובת האיש הזה החרטה, ולשים יגון בלבו על חטאתו ולהיות נפש נענה ומרה כלענה, אחרי כן יוסיף בכל יום יראת ה' בנפשו, ויתן חתת אלקים בלבו בכל עת, עד אשר יהיה נכון לבו בטובה בה', כי אם יוסיף יעבור בו היצר ויפגשהו כפעם בפעם, ורבה עליו תאותו כמשפט הראשון. לא יהיה נפתה לבו עליו – ויעזוב דרכו, כמו שנאמר (משלי כח, ג): "ומודה ועוזב ירוחם", הזכיר תחלה "ומודה" על החרטה והיודוי, ואחר כך "ועוזב". אך האיש המתיצב על דרך לא טובה, תמיד, וגבר על חטאיו דורך בכל יום ושונה באולתו... ראשית תשובת האיש הזה, לעזוב דרכו ומחשבתו הרעה, ולהסכים לקיים ולקבל עליו לבל יוסיף לחטוא, אחרי כן יתחרט על עלילותיו הנשחתות, ויתודה לשוב אל ה' " עיי"ש באריכות

³ ודעת תוד"ה לא זו שבעות יב: אינה מחילה גמורה אלא שמקילין לו הדין אבל במצות עשה מוחלין לגמרי.

⁴ עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"א פי"ז

הלכות הדרף היומי

מסכת חגיגה

ויש מן האחרונים⁵ שכתבו שדבר זה נאמר על התשובה והכפרה על לאו הבא מכלל עשה, שהרי היא כתשובה וכפרה על מצות עשה, שאם עשה תשובה, אינו זו משם עד שמחלים לו, וביארו כן אותה שאמרו כל העושה דבר ומתחרט בו מחלים לו מיד, שבעובר על לאו הבא מכלל עשה הדברים אמורים.

ב. הרק בפני חבירו ונמאס

צריך⁶ להזהר האדם בכל מקום ואפילו אינו בבית הכנסת, שלא ישליך רוק או צואת החוטם בפני בני אדם, שארז"ל כי האלהים יביא במשפט זה הרק בפני חבירו ונמאס חבירו, שעתידי ליתן את הדין על זה.

ואפילו אם הוא עצמו לא ירק, אם הרואה רוק עב מושלכים על פני הקרקע, מצוה לכסותם בעפר או ישפשפם במנעלו ויעבירם כדי שלא ימאסו בני אדם ואף על פי שאינם שלו, וכן המקנחים רוקם או את הוטמיהם, בעת הקנוח לא יפתחו המטפחת לעיני הרואין שנראה לכלוך רב שלה וימאסו בה, וצריך האדם ליתן דעתו היטב בדברים כאלה וישמר בהם.

מידת חסידות הוא שלא לירוק כלל בבית הכנסת ואפילו שלא בפני אחרים, אלא יבלענו במטפחת, כדי שלא יתראה הרוק באויר בית הכנסת. ואם יש שם איזה מחצלת וכיוצא פרוסה ע"ג הקרקע, ישחה הרבה עד המחצלת ויזרקנו תחת המחצלת, ואם אין לו לא זה ולא זה, והוצרך לרוק בקרקע בית הכנסת יזהר לשפשפו ברגליו, ובשבת דאסור לשפשף ידרסנו במנעלו עד שיתמעך.

אולם מנהג קדמונים לרוק ריקה בעלינו לשבח קודם ואנחנו כורעים, כשאומר – שְׁהִם מְשִׁתְּחוּיִם לְהֵבֵל יְרִיק וּמִתְפַּלְלִים אֵל אֵל לֹא יוֹשִׁיעַ שֶׁהַכֹּל יוֹדְעִים שֶׁהַרְקִיקָה הִיא לְבִזְיוֹן הַגִּילּוּלִים שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְהִיא כְבוֹד שָׁמַיִם שֶׁמִּזְכִּיר אַח"כ⁷. ובזמנינו שבתי הכנסת מרוצפים אין היתר כלל לרוק על רצפת בית הכנסת, אלא ירוק לתוך מטפחת ויקפיד להריק קודם ואנחנו כורעים, וגם ירוק רק מעט מן המעט שלא יהיה בגדר הרק בפני חבירו ונמאס⁸, ויפסיק אחר הרקיקה כשיעור הליכה ד' אמות (3 שניות) וימשיך 'ואנחנו כורעים' וכו'.

⁵ שו"ת פאת השדה או"ח סי' ה' ד"ה ואין. ועי' תו"י יומא פו א שפי' במ"ע, ועי' פאת השדה שם בדעתם. ועיין מנחת חינוך פרשת נשא מצוה שסד אות א

⁶ בן איש חי שנה ראשונה פרשת ויקרא סעיף י

⁷ מ"ז יו"ד סי' קעט ה' ובשל"ה הק' בספרו עמק ברכה (דיני תפילה אות מ') שפקפק על ריקה זו, מבואר בדבריו פקפוקו הוא עקב עמי הארץ שלא ידעו פירוש המלות והיו רוקקים באמירת ואנחנו כורעים וכו'

⁸ ובאורחות רבנו שם שכן נהג הגרי"י קניבסקי זצ"ל לרוק והיה מוסיף בלחש התיבות "ימח שמם" (וכ"ה הגירסא בשלחן הטהור סעי' י' זמשתחויים אל אל לא יושיע ימח שמם וזכרם, ואנחנו וכו') וכן אא"ז זצ"ל נהג ברקיקה מועטת.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת חגיגה

**ג. הנותן צדקה לעני בפרהסיא ... מוטב דלא יהבת ליה
מהשתא דיהבת ליה וכספתיה ... הנותן צדקה לאשה
בסתר דקא מייתי לה לידי חשדא**

לא יתן הצדקה לעני⁹ בפרהסיא, מפני שהעני מתבייש, והנותנה בפרהסיא לעני צנוע, מוטב לו שלא היה נותנה לו, מלתת לו ולביישו, כיון שביישו ברבים, והוא כעין שפיכת דמים בגלל שמסמיק מחמת הבושה, אלא יתננה לו בסתר בכל אופן שיוכל. וכל צדקה שהיא בפרהסיא אין בה כדי להציל האדם מדינה של גיהנם¹⁰ כיון שנתבייש מי שקבלה¹¹. אולם לאשה לא יתן בסתר כיון שמביאה לידי חשד¹².

אולם כל זה דוקא לעני צנוע בן טובים המתבייש לקבל בפרהסיא אבל בעני המחזר על הפתחים לא שייך כל זה שהרי אינו מתבייש¹³.

דף ה:

**ד. אפילו שיחה יתירה שבין איש לאשתו מגידים לו לאדם
בשעת מיתה ... כאן דצריך לרצויה הא דלא צריך
לרצויה**

לא יהא אדם¹⁴ בעל שחוק ומהתלות ואל ירבה שיחה אפילו עם אשתו¹⁵ וכשבא לקיים מצות¹⁶ עונה לא יספר עמה בדברים שאינם מענייני העונה, לא בשעת המצוה ולא קודם לכן, שלא יתן דעתו באשה אחרת, ואם סיפר עמה ושימש, אמרו עליו מגיד לאדם מה שיחו (עמוס ד, יג) אפי' שיחה קלה שבין אדם לאשתו מגידין לו בשעת הדין. אבל בענייני תשמיש יכול לספר

⁹ לבוש יורה דעה סימן רמט סעיף ו

¹⁰ שהרי זה כאילו לא נתן.

¹¹ בספר מעיל צדקה סי' אלף תרנ (אלף תנב דפו"ח)

¹² דרך אמונה הלכות מתנות עניים פרק י הלכה ד ס"ק יא

¹³ שם וכן מדוייק לשון הלבוש "עני צנוע"

¹⁴ רמב"ם הלכות דעות פרק ב הלכה ז

¹⁵ בר"ב ובמגן אבות לרשב"ץ מסכת אבות פרק א משנה ה שאירי גם באשתו טהורה והביאו גמ' דילן

¹⁶ שו"ע ונו"כ אבהע"ז בה ב ושו"ע ונו"כ או"ח רמ ט

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת חגיגה

עמה, כדי להרבות תאותו¹⁷, ולפעמים אפילו מעניני תשמיש ג"כ יש ליוהר שלא לספר מתחלה, כגון שהוא איש מחומם ויכול לבוא עי"ז לידי חטא¹⁸.

אולם אם היה לו כעס עמה, אסור לשמש עד שיפייסנה, ויכול לספר עמה קודם, כדי לרצותה¹⁹. אולם לא יקל ראשו עם אשתו ולא ינבל פיו בדברי הבאי, אפילו בינו לבינה.

¹⁷ אודות מה שכתוב ברעיא מהימנא הק' פרשת תצא [רעו, א] שנכון היטב לדבר עם אשתו קודם זיווג להנצל מחשש תמורה, שאולי לאו דוקא דיבור, וכמו באשה אלמת דדי ודאי בתנועה מורה שניעורה מכל תנומה. וכיון שהשי"ת מחזיר נשמות שבפקדון בשעת יקיצה אין חשש תמורה, כיון ששניהם הם רוצים רק בהצלה מתמורה. א"א בוטשאמש שם

¹⁸ מ"ב שם

¹⁹ שו"ע שם ושם י